

הפרק העשירי בספר סולם העליה לרבי יהודה בן משה אלבוטיני (על האכסטאזה).

(כתב יד ירושלם 334 8° דף 97—99)

פרק י' בביאור דרכי ההתבודדות והדבקות וההכנות שראוי לו למתבודד כדי שיבוא אל תכלית הכוונה וידביק נפשו בשכל בפועל וישרה עליו רוח הקודש. דע שההכנות הראויות הצריכות שיהיו למתבודד כדי למצוא דברי חפץ בהפשטה שמתפשט שכלו מן החומר הם על פנים רבים. ראשונה בענין הגוף צריך למעט בתאוות הגשמיות הן בענין האכילה שינהיג ויתמיד לאכל דבר מועט מעט הכמות ורב האיכות ולמעט במיני תבשילים וברבוי יין ע"ד שאמרו רז"ל⁸) כך היא דרכה של תורה וכו' ואין הכוונה שיהיו חיי צער המטרדים אותו אדרבא זהו מה שירחיקהו מהשגת השלימות אבל הכוונה שאפילו שיהיה לו עושר גדול והסתפקות רב ראוי שלא יהנה ממנו כי אם להעמדת הנשמה בגוף בלבד ויצער כחותיו הבהמיות ולא יתן להם מה שמתאווים כי בהתשת כחם תגבר הנשמה ויצא השכל ממאסר הכחות הבהמיות לפועל וידבק עם קונו. גם בענין התשמיש ראוי להתרחב על דרך שאמרו רז"ל⁹) שלא יהיה מצוי אצל אשתו כתרנגולים אלא יקיים מצות עונה מליל שבת לליל שבת וזה בנקיות גדול ובטהרה רבה ושיהיו כל מחשבותיו בזה לעבודת קונו ולהדבק אל החיבור העליון כמו שביארו חכמי הקבלה בסוד

-
- (1) ישעיה ס"א, י'. (2) גם זה אינו בזהר שלפנינו אבל הוא בסגנונו.
(3) הדברים נמצאים בעיקרם באדרא אחרי סוף תיאורי התיקונים (קל"ד ע"ב).
(4) על פי זכריה י"ד. (5) מאמר זה בא בזהר כאן בלשון "תניניך".
(6) זכריה י"ד, ז'. (7) שם י"ד, ט'.
(8) אבות ס"ד, ד'. (9) ברכות כ"ב, א'.

החיבור והיחוד מזכר ומגכה בזה הענין כי אז בהיות לו המחשבה דבקה במקום העליון והוא כמו שאמר הכתוב⁽¹⁾ והלכת בדרכיו אז החיבור ההוא וקיום המצוה הזאת בזה הדרך מביאתו לידי מעלה גדולה ושפע רב. עוד צריך טהרת הגוף לטבול במי מקוה אפילו כי עשה מצות החיבור כתקונה כי אין ראוי שיקרב אל מלאכת הקודש כי אם בסהרה ובנקיות וכאשר ינהיג גופו וכחותיו הגשמיות בזה הדרך ויתמידם בזה זמן רב לא יום ולא יומים ולא חודש ימים בלבד כי אם זמן רב עד שיגיע אל גבול שכבר כחותיו הגשמיות אינם מצערים [בכ"י מצטערים] אותו לשאול ממנו מה שהיה כחותם לשאול מקודם לכן או יעתק לתקן גם כן קצת תקונים הצריכים לנשמה שלו והן לתקן מדותיו הן במעלות המידות ובפרט להסיר ממנו מדת הכעס והדאגה ובקשות המותרות כי אלו המדות הם המטרידות אותו להשגת המעלה ובזה יעלה אל המעלה [צ"ל מעלת] ההשתוות כאשר היה אומר אותו החכם לתלמידו⁽²⁾ ששאל ממנו ילמדנו מעשה מרכבה והשיב לו השתווית ולא ידע התלמיד מאי קאמר ליה עד שפירש לו הענין והוא אם נשתוה במדותיו ר"ל אל אם הוה [איוהז] אדם חרפך ולקח שלך היית כועס ומקפיד בזה בנפשך ואם עשה לך להיפך כגון שכבדך ונתן לך מתנות רבות היית שמח ומרגיש בנפשך שמחה והתעוררות תענוג בזה. אל התלמיד בודאי שהיה מרגיש בנפשו שהיתה מתפעלת מב' הפכים. אמר לו רבו אך עדיין לא הגעת לגדר מעלות ההשתוות ר"ל להיות שוה שלא תתפעל מהכבוד ומהפכו וכיון שכך איך תעלה למעלת ההתבודדות שהיא מעלה הבאה אחר השתוות כי תיקון הגוף דהיינו הפרישות מביאה לידי טהרת הכחות ונקיות המדות. השתוות מביאה לידי התבודדות הנשמה, והתבודדות מביאה לידי רוח הקודש המביאה לידי נבואה שהיא המדרגה העליונה. אם כן אחת מהעיקרים החכרחים הצריכים לדורך בהתבודדות הוא שיהיה לו תחילה מעלת ההשתוות שלא יתפעל משום ענין אדרבה צריך שיהיה לו שמחה נפשית ויהיה שמח בחלקו ויחשוב בלבו שהוא לבדו יחיד ומושל בכל זה העולם השפל ואין לו שום אדם קרוב ורחוק שידאג עליו ולא מי שיעלה לו שום רע וזק וטרדה ולא שום טובה כי כל טוב העולם ועושרו הוא בידו ואינו צריך דבר ועל זה אמר"ל⁽³⁾ אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ואיזה הוא עשיר השמח בחלקו וכתב⁽⁴⁾ והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה'. והנה⁽⁵⁾ כאשר יהיה לו התמדת הקנין

(1) דברים כ"ח, ט'.

(2) המאמר המענין הבא שריח הצופיות נדף ממנו מקורו בס' מאירת עינים לר' יצחק דמן עכו ט"ו, עקב, (ועיין יעלינעק Beiträge zur Geschichte der Kabbala חוברת שניה עמ' 45-47) אבל כאן בא בסגנון אחר.

(3) שבת צ"ב, א'. (4) מלכים ב' ג', ט"ו.

(5) מכאן ואילך מיסוד עיקר דבריו על ס' חיי עולם הבא לר' אברהם אבולעפיה ומוסיף

בזה ההנהגה יבחר לו בית אחד שישב בו הוא לבדו יחידי ואם יהיה לו בית שאין קולו יוצא לחוץ יהיה יותר טוב מחובר אל היותו צריך בהתחלה שיקשט הבית ההוא בכלים נאים היותר חשובים שיש לו ובמיני בשמים ומיני ריח טוב וגם אם יש בבית אילנות ועשבים לחים הוא טוב מאד כדי שיתבודד שיתעדן בכל אלה הדברים הנפש הצומחת המשותפת עם הנפש החיונית. עוד יעתק לעשות ולנגן בכל מיני זמר אם יש לו או אם יודע לנגן בהם ואם לאו ינגן בפיו בקולו בפסוקי דזמרה ובחשק התורה כדי לעדן הנפש החיונית המשותפת עם הנפש המדברת והשכלית ואם יעשה הענין הזה ביום מוטב וצריך שיהיה בבית אפל מעט ואמנם היותר טוב שיעשהו בלילה ויהיה לו נרות רבות דולקות בבית וילבש בגדים יפים ונקיים וטוב שיהיו לבנים כי כל זה מועיל לכוונת היראה והאהבה מצד. ואחר היות לו כל אלו הכנות אז באותה שעה שאתה מכין עצמך לדבר עם בוראך הזהר לפנות מחשבותיך מכל הבלי העולם ותתעטף בטליתך ושים תפילין בידך ובראשך אם תוכל כדי שתהיה ירא וחרד מפני השכינה שהיא עמך אז בעת ההיא ואחר כך שב וקח בידך דיו ועט ונייר ותתחיל לצרף אותיות במהירות ובחשק רב כמו שלמדתיך בפרקים הקודמים ובפרט בפרק שמיני המדבר בעניני הדילוג והקפיצה כי כל זה הוא להפריד הנפש ולטהרה מכל הצורות והדברים החומריים אשר קדמו אליה ולהתפשט מהם כדי שישים לבו ומחשבתו ושכלו ונשמתו אל הציור המושכל או [אל] הידיעה או אל השאלה אשר הוא שואל ורוצה לידע מאתו ית'. ובהיותו במצב הזה יכין מחשבתו האמיתית לצייר בלבו ושכלו כאלו הוא יושב למעלה בשמי השמים לפני הקב"ה ובתוך זוהר וזיו והדר שכינתו וכאלו אתה רואה שהקב"ה יושב כמו מלך רם ונשא וכל צבא השמים ומלאכים וכרובים וחשמלים עומדים כלם לפניו ביראה ופחד ורעדה והוא גם כן בתוכם עומד ומקוה כמו שליח שהמלך ועבדיו רוצים לשלחו והוא מוכן לשמוע מפי מי מהם ישמע השליחות אם מהמלך אם מאחד מעבדיו [בכ"י מעוריו] ואז במצב ההוא יעצום עיניו בחזקה ויסתום בחוזק גדול וברתת וברעדה ויועזע כל גופו וארכובותיו דא לדא נקשן ויארין בנשימה שלו כל מה שיכול עד שכמעט יחלשו אבריו כלם החיצונים והפנימים ויעלה ויקשור וידביק אז נפשו ומחשבתו ממדריגה למדריגה בענינים הרוחנים ההם כפי כל מה שאפשר בכחו לדבקה ולהעלותה למעלה למעלה מעולם הגלגלים לעולם השכלים הנפרדים ולעולם האצילות העליון הנעלם עד שכמעט יהיה בעת ההיא כאלו הוא שכל בפועל ואין לו אז שום הרגש מהדברים החומריים כי יצא מרשותו האנושית ונכנס אז ברשות האלהית ואמר ונעשה אז רצונו ודע שאם הוא אז בעת שמתקן לעשות הפעולה הזאת כונתו לשאול בהקיץ ר"ל שיבא לו מענה בהקיץ או אם כונתו להזכיר אחד משמותי הקדושים הן שם ע"ב או שם מ"ב או שם משאר שמות אז בנקודה היא יזכיר כל אות ואות מהשם הנכבד והנורא שהוא זוכר בכוונה גדולה וביראה וברעדה וינענע ראשו בהזכרת האות

כפי הנקודה שמנוקדת האות ההיא כמו שלמדת אופן תנועתם בפ' ט' וכל אלו התנועות צריך שיעשם בתנועה מהירה וחזקה מחממת המחשבה ומגדלת החשק והשמחה עד שיבטלו ממנו כל הכחות הגשמיות ויצא גם שכלו כגון ההיא לפועל והוא יפול לארץ כמעט כמו מת וישכב וירדם ואז אם הוא זכאי וכאשר⁽¹⁾ והגון לפני בוראו ישרה עליו רוח ממרום ויבוא לו שפע מאתו ית' ויודיעהו תשובת שאלתו הן במאמר או על פי פסוק או מאמר או ישמע קול מדבר אליו או יראו לו במראה ובמחזה אשר יחזוהו ויראה לו אז בעת ירידת השפע עליו כאלו משחווהו בשמן המשחה מראשו ועד רגליו וזהו אות וסימן גדול שנתרצו מעשיו ושהתחיל השפע האלהי לרדת עליו כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וע"פ מדותיו כי בלי ספק בעת ההיא יצא מרשות האנושית ונכנס ברשות האלהית, ואז מתפשטת ומתעדנת נפשו בהתדבקה עם שורש מקור אשר ממנו חוצבה וכבר יקרא מקרא שתפרד נפשו בעת ההפשטה ההיא מכל וכל וישאר מת ומיתה כזאת היא מעולה כאלו היא קרובה למיתת הנשיקה ובאופן הזה נפרדה נפשו של בן עזאי שהציץ ומת כי שמחה נפשו בראותה המקור אשר ממנו חוצבה ורצתה להתדבק בו ולהשאר שם ולא לחזור לגויה ועל מיתתו נאמר⁽²⁾ יקר בעיני השם המותה לחסידיו. וכבר קצת מבעלי החכמה והנכנסים בזאת הפעולה אמרו שמי שאינו רוצה שתפרד נפשו ממנו אז בעת המראה ההיא שקודם לכן סמוך לפועל ההוא בעוד ברשותו ובאנושותו ישבע נפשו בשבועת האלה או בשם הגדול והנורא שבהיותו בעת המראה והמחזה שאז הוא אינו ברשותו שלא תפרד נפשו ותלך לדבק במקורה אלא שתחזור אל נדנה⁽³⁾ שבתחילה וכן תעשה כי לא תעבור על השבועה ואז תשוב לעניני הגוף וקום ואכל מעט מזער ושתה מעט והריח ריח טוב והשב רוחך אל נדנה ושמה וייטב לך עם חלקך וממה שחנך ה' ית' ודע כי אהבך ה' אלהיך המלמדך להועיל וכשתהיה בקי בענין בחירת החיים האלה ותעשה זה פעמים רבות עד שיעלה הדבר הזה חזק ואמיץ בידך דע שכל עוד שתתמיד הדבר הזה יהיה לך יותר נקל לעשותו ותקנה הכנה גדולה לראות הדברים אשר תרצה לראות בלי הפחדות רבות כאשר בתחילה עד שתוכל להגיע למעלה שיבואו אליך המלאכים המלוים אותך לדבר עמך וללמדך חכמה ודעת. אבל דע שאין רשות לכל אדם אעפ"י שיהיה כדאי לקרבו במהירות אל המלאכה מלאכת הקודש שהיא הזכרת השמות הקדושים בשעת הפעולה אלא אם כן יהיה כבר רגיל ומנוסה פעמים רבות בפעולה הזאת בענינים אחרים והם אלו. ראשונה שהיה בקי מאד בחכמת הצירוף ובחכמת הדילוג אשר בארתי בפ' ח' אח"כ יעשה פעמים רבות זה הדרך מהתבודדות בצירוף פסוק שירצה לגלגל מפסוקי התורה ויתמיד בזה פעמים רבים חדש או פחות או יותר כפי אשר ירצה ויראה בהנהגתו

(1) מלה זו יש לחקוק. (2) תהלים קס"ו, ט"ז בחגיגה י"ד, ב'.

(3) לשון דה"י א' כ"א, כ"ו.

שהוא שלם בפעולה ההיא עוד יעתק בזו ההתבודדות אל ימיש שאלות לשאול בעת הפעולה המבוארת למעלה שאלות הן בחלום הן ראשונה פעמים רבות הן אחר כך בהקיץ עד שיראה בפעולה פעולות רבות נסה הדבר ההוא ויענוהו בדברים אמתיים ונסה הדבר הזה פעמים רבות וגם זה הדבר לא יעשה ולא ישאל כי אם על הדברים שהם עבודת השי"ת ושלימות נפשו ולא בדברים חומריים מצורכי הגוף. ואחר היותו בקי ומנוסה בעניני השאלות ורוצה שבכל פעם ופעם עונים אותו מן השמים על דבר אמת וענות צדק אז ישאל מאתו ית' בעת הפעולה אם נותנים לו רשות שיזכור את השם הנכבד והנורא באותיותיו המרובות משם ע"ב או כ"ב או מ"ב או י"ב או שאר השמות ובתנועתו וניקודו וניענוצו כפי אשר למד אותו וקבלו קבלה אמיתית ואז אם יאמרו לו מן השמים שיצטוו ידע שהוא כדאי ואז יזכיר ואם נענה ידע בודאי שהוא מרוצה ועליו נאמר⁽¹⁾ אשגבהו כי ידע שמי ועל פי ידיעת השמות הקדושים ההם יוכל לפעול דברים גדולים אשר לא חשב ולא עלה על לב מעולם ואופן ידיעת קריאת השמות הנז' הלא כתובים בספר חיי עולם הבא איני צריך לכפול פה ודע שבהזכרת האותיות וניענוצם יושגו הדברים הגדולים האלה כי הם שורש כל חכמה ודעת והם בעצמם חומר הנבואה ונראים במראה הנבואה כאלו הם גופים עבים מתלכשים ומדברים לאדם פה אל פה לפי רוב הציור השכלי הנחשב בלב המדברר במ וזה הדבר הנעלם מהאותיות הוא דבר ירחיקהו השכל בהבטה ראשונה וכאשר ינסה ויעמיק בזכות שכלו הדבר ידע שהם הם המלאכים והם המלמדים [בכ"י המלאכים] לנביא במראה הנבואה חכמה ודעת במה שאין ספק בו וזה דבר ברור וידוע לבעלי החכמה הזאת כי בהם נברא כל יצור כמו שכתוב בספר יצירה ג' אמות וז' כפולות וי"ב פשוטות וכו' וזה דבר פשוט אין בו ספק כלל. ודע כי ענין הדיבקות הנזכר בזה הפרק הוא דבר נפלא סולם למדריגת הנבואה. לזה בעת שהחסיד והטהור מדביק מחשבתו בעליונים ומהרהר ומעלה נפשו ושכלו בעליונים בכל מה שאפשר בחקו ובכחו להפשיט המחשבה מהדברים החומריים ומדבקים בדברים הרוחניים העליונים בכת ההרהר הגדול שמהרהר בשכלו ובכחותיו או דע שכל דבר וענין שהיה חושב בו ומתכוין עליו באותו שעה היה מתקים מיד אם טוב ואם רע ע"ד סוד התפלה וסוד הקרבנות שהוא דביקות וקירוב בעליונים וסיבת היות מתקיימת מחשבתו מיד בעת ההיא כי כשמדבק נפשו ומחשבתו בשכל הפועל ר"ל מידת מלכות אשר היא השופטת ומנהגת העולם אם לשבט ומשפט אם לחסד ימציאנו אז הוי נפשו בעת דביקותה עמה כאלו היא חלק ממנה ומיד נפשו עצמה עושה בעולם מה שלבו חפץ ומוזה הצד ארז"ל⁽²⁾ כ"מ שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני וכן נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות כי נמצא בקדמונינו ז"ל זה הכח הגדול לפי שהיו מדבקים

(1) תהלים צ"א י"ד. (2) חגיגה ה' ב'.

עצמם נפשם ומחשבתם במידה הנזכרת שהיא השופטת והמעגשת ומיד היו מענישים באותו רגע למי שהיו רוצים להעניש כי היו ממשיכין כח ושפע עליון על מי שכונתם עליו להרע או להיטיב ומיד נעשה רצונם וזה היה קצת ענין בלעם הרשע וממנו תראה עד היכן הגיע כח המחשבה וההרהור אם לטוב אם לרע כי כאשר בלעם היה מעלה נפשו ומחשבתו בעליונים ומדבקיהם [!] וקושרת¹) שם היה ממשיך כח עליון על מי שהיה מסתכל ומביט בו ועושה בו כרצונו ולזה רצה להביט ולראות בישראל כלם כדכתיב²) וירא את ישראל שוכן בשבטיו כדי שיציירם במחשבתו שבעת הדביקות שלו יקללם בכח המחשבה שהיה ממשיך עליהם מלמעלה ממידת הפחד הקשה והשי"ת שידע רוע מחשבתו הפכה מרעה לטובה ובמקום שחשב להמשיך ולהביא שפע ממקור הפחד והכליה נהפך והביא ברכה תחת קללה שנאמר³) ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה והבן זה הענין כי הוא צריך עיון דק כי אי אפשר לכותבו בדיוק לפי עומק הענין ראוי שיקובל פה אל פה. ועוד יש לי בזה הענין טעמים מופלאים על היות מתקימת מחשבת החסיד בעת ההכנות ודי בזה ובכאן נשלם מה שחשבתי להעתיק ולחבר ולקבץ באלו הדרכים ומכאן ואילך שים לבך להזכיר ולדעת השמות הקדושים הכתובים בס' חיי עולם הבא כמו שכתוב שמה בספרנו ואז תצליח את דרכיך ואז תשכיל.